Zaplavené mokřady spojující dvojici tůní na začátku května 2018.

Divočina za humny – důlní propady u Kynšperka, Libocké mokřady

Přemysl Tájek a Pavla Tájková, Český svaz ochránců přírody Kladská

Na poli u Kynšperka nad Ohří se v roce 2015 objevila dvojice vodních ploch, které vznikly zatopením starého propadu dávno již opuštěných uhelných dolů. K zatopení sníženiny by jistě bývalo došlo již dříve, ovšem čerpání vody z nedalekého lomu Boží Požehnání trvale snižovalo hladinu podzemní vody v celém širším okolí. K ukončení čerpání vody došlo právě v roce 2015.

Zatopenou sníženinu začaly poměrně rychle osidlovat první druhy rostlin a živočichů vázané na mokřadní stanoviště. Zajímavého kousku přírody si hned po jejím vzniku povšimli členové místní organizace Českého svazu ochránců přírody a dali jí jméno Libocké mokřady. Vlastníka pozemku vyrozuměli o významu lokality a před zahájením zásahů nezbytných pro dlouhodobé udržení příznivého stavu lokality nás požádali o její podrobnější přírodovědný průzkum. S tušením zajímavých nálezů jsme jejich přání rádi vyhověli.

Dvanáct návštěv lokality, uskutečněných od dubna do září 2018, vskutku přineslo řadu zajímavých objevů, z nichž některé naše očekávání dalece překonaly. Za nejvýznamnější skupinu organismů Libockých mokřadů považujeme vážky, kterých bylo zjištěno 23 druhů (tedy plná třetina všech druhů žijících na území ČR). Nejvzácnějšími z nich jsou vážka rumělková (*Sympetrum depressiusculum*) a šidélko širokoskvrnné (*Coenagrion pulchellum*). Vážka rumělková je jednou z nejvzácnějších vážek v ČR s těžištěm výskytu v Chebské a Sokolovské pánvi a na Ostravsku. Šidélko širokoskvrnné se v ČR vyskytuje jen ostrůvkovitě v nižších a středních polohách, nejčastěji v mrtvých říčních ramenech, zarostlých rybnících a tůních v lomech. V Karlovarském kraji byl druh zaznamenán doposud jen na dvou dalších lokalitách – v roce 2011 u Slatiny u Františkových Lázní (P. Tájková et P. Tájek, nepubl. data) a v roce 2015 v nedaleké

evropsky významné lokalitě Ramena Ohře (M. Váša, nepubl. data).

Libocké mokřady jsou domovem také pěti druhů obojživelníků: rosničky zelené, blatnice skvrnité, skokana zeleného, skokana hnědého a čolka obecného. Zdejší populace rosničky zelené je jednou z nejpočetnějších známých v celém Karlovarském kraji a květnový koncert zhruba stovky jejích samců je zde opravdu silným zážitkem.

Odchyt do vrší s návnadou z kuřecích jater nám umožnil zjistit výskyt i několika druhů vzácnějších vodních brouků. Za zmínku stojí především křepčík obroubený (*Cybister lateralimarginalis*), který je na většině území ČR poměrně vzácný. Častější je jen na Moravě a v Polabí, známý je ale právě i z uhelných výsypek a hezkých rybníků v Podkrušnohoří. Další druh, *Dytiscus circumflexus*, nemá české jméno. Znám je především z Moravy, jižních Čech a ze Sokolovska, kde často osidluje nově vzniklé nádrže téměř bez vegetace.

Z ptáků stojí za zmínku především pozorování chřástala kropenatého (1 dospělec a nejméně 2 mláďata), kulíků říčních, jespáka obecného, kopřivky obecné, potápky malé a husice nilské. Hnízdí zde také labutě velké, které letos vyvedly 4 mláďata.

Ze vzácnějších druhů rostlin byl zjištěn výskyt rdestu tupolistého (*Potamogeton obtusifolius*) a v severní tůni roste poměrně bohatá populace řasy parožnatky, pravděpodobně parožnatky obecné (*Chara vulgaris*).

Udržet vysokou druhovou pestrost podobných území nebývá snadné. Jejich vývoj bývá totiž obvykle velmi dynamický a může se stát, že lokalitu zcela zaroste několik konkurenčně nejsilnějších druhů rostlin, které vytlačí nejcennější cílové druhy vázané na nezapojená stanoviště. V případě Libockých mokřadů představuje ohrožení hojně se zde již vyskytující orobinec širokolistý, jehož porosty bude asi nezbytné začít v příštích letech kosit. Zatím se ale zdá, že místní skupina dobrovolníků tuto práci zvládne bez větších obtíží. ■

Poděkování: Za poskytnutí řady důležitých informací o lokalitě děkujeme Evě Řezníčkové (ZO ČSOP Kynšpersko). Za určení vodních brouků děkujeme Vojtěchu Kolářovi.

▲ Samec vážky rumělkové (*Sympetrum depressiusculum*).
▲ Samec (nahoře) a samice (dole) šidélka širokoskvrnného (*Coenagrion pulchellum*) v tandemu.

Pozn.: Podrobnější soupis všech zjištěných druhů vážek, obojživelníků a vodních brouků, včetně podrobnějších komentářů k významnějším druhům, vyjde ve Sborníku muzea Karlovarského kraje (26/2018).

▲ Křepčík obroubený (*Cybister lateralimarginalis*).
▲ Potápník *Dytiscus circumflexus.*
▲ Rosnička zelená.
Všechny fotografie Přemysl Tájek.

Libocké mokřady jsou typickou „divočinou za humny“. Nachází se totiž opravdu hned za zahradami posledních domů v Kynšperku a Liboci, necelých 100 m jižně od budovy železničního nádraží v Kynšperku. Lokalitu tvoří dvojice tůní spojených občasně vysýchajícím mokřadem, kde bylo na jaře 2018 kolem 20–30 cm vody. Severní tůň má rozlohu 0,5 ha, jižní 0,8 ha. Největší hloubka nádrží je asi 1,5 m, převážná část jejich plochy však není hlubší než 1 m.

Proč jsou podobné mokřady tak významné a přírodovědci ceněné? Poskytují totiž útočiště druhům, které už dnes u nás v jiných typech vodních stanovišť hledají vhodné podmínky marně.

Většina našich rybníků totiž umožňuje přežití jen těch nejméně náročných druhů snášejících intenzivní chov ryb, především kaprů. Kapři ryjící ve dně rybníků způsobují nízkou průhlednost vody a likvidaci litorální i plovoucí vegetace. A většina našich řek je dlouhodobě spoutána jezy a přehradami regulujícími jejich průtok a přirozenou dynamiku v okolí řek i v jejich slepých ramenech. I menší odchylky od běžného obhospodařování vodních biotopů proto řada organismů vázaných na vodu vítá se značným povděkem – a což teprve, když se objeví mělké tůně, jejichž společná rozloha je větší než 1 hektar, jako v případě Libockých mokřadů.

Velmi zjednodušeně lze říci, že přírodovědně cenný rybník bývá takový, ve kterém se v létě rádi vykoupete. Ačkoliv v porovnání s některými dalšími oblastmi ČR v našem kraji “hezké rybníky” stále ještě máme, i tak je situace vážná… Zkuste se sami zamyslet – kolik takových rybníků ve svém okolí znáte?